

Lucerna

Zrod fenoménu

Velký sál Lucerny. Kdy jsem tam byl poprvé? Určitě to bylo v roce 1966. Maturitní ples našeho gymnázia? Nebo to byl věnečkový večírek tanečních, do kterých jsem s největším sebezapřením chodil? Anebo to byl můj první velký koncert vůbec, vystoupení zpěváků Divadla Rokoko?

TEXT: JOSEF VLČEK

Pamatuji si z něj jediné to, že Matuška s Kubišovou zpívali šanson Víc nechtěl by snad ani d'Artagnan. V sále, kde se křížily architektonické prvky pozdní secese a modernismu, zněla jejich píseň uprostřed upatlané doby víc než vznešeně.

Od té doby jsem budovu mezi Štěpánskou, Vodičkovou a Václavákem navštívil nejméně stokrát. Do roku 1962, kdy byla dostavěna velká Sportovní hala na Výstavišti, to byl s kapacitou 1500 sedících diváků největší koncertní sál v Praze. A protože Sportovní hala se v šedesátkách a sedmdesátkách používala pro hudbu zřídka, byla Lucerna Mekkou všech tehdejších hvězd. Kdo chtěl vidět Gotta, Matušku nebo jinou tehdejší hvězdu středního proudu, jazzovou špičku nebo nějaký folklorní soubor, mířil do Lucerny. Musel se probít přes nepříjemné trhače lístků, vystát nekonečnou frontu u šaten, vyhledat sedadlo v parteru – dlouhá léta pořadatelé nedovolili mladému publiku stát a muselo se celý koncert sedět. Ale potom ta hudba!

V roce 1969, kdy jsem na beatovém festivalu viděl poprvé naživo špičkovou světovou kapelu The Nice s varhaníkem

Václav Havel

Keithem Emersonem (my, co neměli lístky, jsme protrhli kordon pořadatelů

a pelášili se rychle ztratit do přízemí), uplynulo od prvních nápadů na vybudování velkého multiúčelového domu už přes šedesát let. Za stavbou stál developer Ing. Václav Havel (1861–1921), dědeček budoucího českého prezidenta. Stavba trvala celých čtrnáct let a znamenala tak velkou investici, že Havel musel prodat řadu jiných svých nemovitostí, aby měl dostatek kapitálu na její dokončení.

Václavu Havlovi se podařilo zakoupit starý Bělského palác ve Vodičkově ulici spolu s vedlejším domem, Aehrenthalovu zahradu a třípatrový dům do Štěpánské ulice. Z těchto budov složený mohutný objekt měl být původně obchodním domem. Jeho syn Václav M. Havel ve svých pamětech Mé vzpomínky vypráví o vzniku názvu: „Pamatuji se, že tehdy ani ne jako desetiletý kluk (otci bylo pětáctýřicet) jsem sledoval, jak můj otec kreslí plány, pokouje se při tom viržinko nebo trabuko a konzultuje nákresy s mojí matkou. Když jeho projekt byl dokončen, ukázal mé matce návrh fasády do Vodičkovy ulice. Jakmile jej uviděla, prohlásila, že je to jako velká lucerna. Otec na tuto poznámku reagoval tím, že řekl: „To by byl dobrý název

Velký sál Lucerny, foto: archiv Lucerny

pro celý dům. Je to slovo české, které však může dobře vyslovit i cizinec.“ Toto se událo na konci roku 1906 nebo na začátku roku 1907.“

Se stavbou komplexu Lucerny se začalo v roce 1907. Prvním otevřeným podnikem v prostoru Lucerny byla japonská kavárna Jokohama. Spisovatel Joe Hloucha ji provozoval spolu se svým bratrem v místech, kde pak stála restaurace Černý kůň. To je svým způsobem jedno z nejpamětihodnějších míst v budově Lucerny. Na podzim roku 1989, několik týdnů před listopadovým uragánem, proběhla v restauraci party po představení k třiceti letům Semaforu. Na tu přišel Václav Havel a v salonku si báječně popovídal nejen s Jiřím Suchým, ale i s mnoha dalšími muzikanty a herci, kteří by se ještě rok předtím báli na prokletého disidenta vůbec podívat. Jen tak na okraj – při té příležitosti se Havel seznámil s Dagmar Veškrnovou.

Z prvního koncertního sálu, kam se vešlo kolem pěti stovek diváků, měla být pobočná scéna Národního divadla, ale z projektu sešlo, a Havel nejstarší je

Štursova busta Václava Havla, foto: Luděk Kovář

přeměnil na biograf. Kino Lucerna existuje dodnes a ve velkém foyeru, z něhož je dnes kavárna, se tu a tam při

nějaké premiéře také naživo hraje. Třeba v roce 2019 proběhla v kině Lucerna premiéra filmu Michala Rákosníka Bluesman o staviteli kytar Petru Jurkovičovi, následovaná koncertem a afterparty.

Ozdobou budovy byl a dodnes je Velký sál. Původně byl zamýšlen jako hokejový stadion, ale brzy se přišlo na to, že nevyhovuje svými rozměry. Má 54 metrů na délku, 25,5 metru na šířku a je vysoký 9 metrů. Ve dvacátých až padesátých letech fungoval naprosto bez problémů, ale s příchodem rocku přestal vyhovovat z akustického hlediska.

V osmdesátkách se říkalo, že v Praze jsou jen dva zvukově horší sály – Žofín a ÚKDŽ na Vinohradech. Při dlouhé posluchačské praxi jsme v polovině sedmdesátých let objevili, že existuje snad jen jedno jediné místo, kde je dobře slyšet – sedmá řada při pohledu z pódia lehce vpravo. Právě tam jsem slyšel nezapomenutelný koncert Radima Hladíka a Mariána Vargy.

Velký sál v podzemí sedmipatrového domu byl slavnostně otevřen před očima už těžce nemocného Václava

Eva Olmerová 1979, foto: Gampe

Cecil Taylor 1984, foto: Gampe

Edward Vesala 1984, foto: Gampe

Pasáž Lucerna

Havla 25. prosince 1920. Pod taktovkou Oskara Nedbala se hrála Smetanova předehra k Libuši a Dvořákův Karneval. Václav M. Havel tvrdí, že Velký sál byl následně využíván denně, a to jak pro koncerty klasické hudby, tak pro koncerty promenádní. V polovině dvacátých let se Lucerna proměnila v mnohem univerzálnější stánek – vedle koncertů a plesů se tu konaly manifestace, politické schůze, sjezdy, přednášky, veselice, balety, artistická

představení, gymnastické soutěže a další sportovní akce, hlavně stolní tenis a box. Jako mladý kluk ještě pamatuji, že každou neděli od 10.15 probíhaly v Lucerně boxerské turnaje. Ale hlavní byla hudba – v návštěvní knize najdeme podpisy Jana Kubeřlíka, Emy Destinnové, Alexandra Zemlinského, Pietra Mascagniho, Pabla Casalse, Richarda Strausse a dalších předválečných hvězd vážné hudby. V roce 1928 se poprvé objevují popová

jména – v Lucerně vystoupili Maurice Chevalier a Josephine Baker.

Je zvláštní, že frankofonní nádech zůstal v Lucerně přítomen až do osmdesátých let. Mohla za to koncertní agentura Pragokonzert, která do Prahy ráda zvala francouzské šansoniéry. Zpívali tu Mireille Mathieu (1967), Yves Montand (1969), Gilbert Bécaud (1983), Charles Aznavour (1987), a dokonce jako první z nich sama božská Édith Piaf (1957). Rockoví fanoušci se tomu pošklebovali – posměšně se mluvilo o „hodných Francouzích, kteří mohou...“.

Třicátá léta znamenala další posun. Klasika ustoupila ve prospěch českých hvězd. Václavu M. Havlovi se povedlo získat R. A. Dvorského (na léto na další rodinný podnikatelský projekt Barrandovské terasy, na zimu pro show v Lucerně) a s ním celou plejádu českých hvězd. Propojení akcí ve Velkém sále a v kině dělalo podnik výjimečně vlivným. Premiéru tu měly filmy Cech panen kutnohorských, Eva tropí hlouposti nebo Kristian. Atmosféru té doby celkem výstižně, i když ne úplně faktograficky přesně zachytil televizní seriál Bohéma.

Velký sál Lucerny si klienty nevybíral. Schůzoval tu jak TGM, tak komunisté, které provozovatelé Smetanovy síně odmítali pouštět do Obecního domu. Čiň čertu dobře – v roce 1948 převzal Lucernu

krajský výbor KSČ pod svou národní správu.

Málokdo ví, že Lucerna podnikala také v médiích, byť neúspěšně. V lednu 1923 dostal Václav M. Havel licenci na rozhlasové vysílání, ale získal příliš malý počet předplatitelů, tak svůj projekt Rádio Lucerna nechal nenápadně vyšumět. Mladý Havel se tedy vrátil k stavebnímu podnikání a dál zveleboval Lucernu i Barrandovské terasy. Možná stojí za zmínku, že lidé kolem něj uměli přicházet s novinkami. Lucerna například proslula pravým italským espressem, na které chodili labužníci z celé Prahy. Ale i v šedesátých letech, dávno po znárodnění, měla Lucerna dvě speciality, na které se těšili všichni účastníci plesů – gin & tonic a kofolu s rumem. Oba drinky, podávané ve Velkém sále, byly nejspíš první svého druhu v Praze.

Jejich chuť ještě cítím při útržcích vzpomínek na maturitní plesy. Vidím před sebou koncert Karla Gotta někdy v sedmdesátých letech, kdy jeho fanynky zavalily pódium tolika kyticemi, že zpěváka za mikrofonem nebylo vůbec vidět. Dodnes slyším mohutný sbor nabitého sálu, když Michal Prokop zpíval: „... až si pro mě přijdou...“ Slyším frenetický potlesk, když tu Spirituál kvintet spustil Až se k nám právo vrátí. A cítím závan energie z publika, když jsme

na jaře roku 1989 s Vojtou Lindaurem vstoupili na pódium, abychom uvedli hosty nekonformního koncertu punkových kapel, do kterého se připletl i Orlík a maskovaní Plastici – Půlnoc. Všichni jsme tehdy byli na stejné straně.

Lucerna proslula i ve světovém kontextu – jazzovými koncerty. Od roku 1962 se tu každoročně konaly Mezinárodní jazzové festivaly Praha, jež se v průběhu let dostaly mezi nejprestižnější světové akce své kategorie. Vzpomínám, jak jsem na pódium Lucerny viděl u vibrafonu poskakujícího Lionela Hamptona nebo jak znechucení ortodoxní jazzoví fandové odcházeli na protest ze sálu při vystoupení anglické skupiny Colosseum. V sedmdesátých letech probíhal v Lucerně ještě další festival – Pražské jazzové dny, které pořádala nekonformní Jazzová sekce. Pod její hlavičkou tu vystupovali Michael Kocáb, Milan Svoboda, Michal Gera a rodila se silná jazzrocková scéna.

Lucernou prošla i další velká jména jazzového nebe. 19. března 1965 v ní hrál sám velký Louis Armstrong (bylo to podruhé – poprvé tu byl pouhé tři neděle po únorovém převratu v roce 1948) a 22. června 1967 si v Lucerně zahrál Duke Ellington. V dubnu 1969 tu zpívala Ella Fitzgerald a o rok později Sarah Vaughan.

Po roce 1989 byla Lucerna vrácena v restituci bratrům Václavu a Ivanu M. Havlovým. Václav Havel prodal v roce 1997 svou polovinu podnikateli Václavu Junkovi. Jeho firma Chemapol o dva roky později zkrachovala a jeho polovinu koupila Dagmar Havlová. Byla to smutná kapitola, na níž si přihlížela polivčička antihavlovská média, ale problém byl hlavně v tom, že rekonstrukce

V osmdesátkách se říkalo, že v Praze jsou jen dva zvukově horší sály – Žofín a ÚKDŽ na Vinohradech.

ce slavného sálu, který od roku 1948 neprocházel žádnou zásadnější údržbou, natož rekonstrukcí, by šla do miliard korun. Dagmar Havlová proto letos prodala pětasedmdesáti procentní podíl společnosti BTL Group, která se chce do tak potřebné rekonstrukce pustit.

Od té doby je Lucerna jen odleskem své slávy. Ale Petra Janů, Vlasta Redl nebo Tereza Mašková vám potvrdí, že její kouzlo je v sále pořád přítomné. ☒